

การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ในเวียดนาม: พัฒนาการและสถานภาพในปัจจุบัน

Ethnic tourism in Vietnam: Development and present status

ปิยะกษิต์เดช เปลือยศรี¹

Piyakasidet Plueaysri

บุญยสฤษฎ์ อเนกสุข²

Boonyasarit Aneksuk

Abstract

The purposes of this study were to investigate: 1) development of ethnic tourism in Vietnam, and 2) the present status of ethnic tourism in Vietnam. The data of this documentary research were collected from related books, textbooks, tourism policy, theses and academic articles related to ethnic tourism.

The findings indicated that ethnic tourism in Vietnam has developed from the demands of government to develop Vietnam's tourism emphasizing sustainability, balance of the natural and cultural resources, distribution of jobs and income to all ethnic groups who lived in rural area, and indigenous people's love for their culture amidst the

¹นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
Student, Master's Degree Program in Southeast Asian Studies, Department of History,
Faculty of Social Sciences, Naresuan University

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
Assistant Professor, Ph.D., Department of History, Faculty of Social Sciences, Naresuan University

tourist inflow after the Doi Moi economic renovation. Therefore, the status of ethnic tourism dose not aims at only creating jobs and income but it also being a tool for instilling in ethnic groups to preserve their culture and tradition as heritage for future generations.

Keywords: Tourism development, ethnic tourism, cultural tourism, Doi Moi Economic Renovation policy

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้เขียนขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาพัฒนาการการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ในประเทศเวียดนาม และ 2) เพื่อศึกษาสถานภาพของการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ของประเทศเวียดนามในปัจจุบัน ทั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้วิธีวิทยาการศึกษาวิจัยจากเอกสาร ได้แก่ หนังสือหรือตำรา นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยว ประเทศเวียดนาม วิทยานิพนธ์ บทความวิชาการ และการสำรวจและสังเกตการณ์ในพื้นที่ภาคสนาม

ผลการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์มีพัฒนาการขึ้นมาจากความต้องการของรัฐบาลเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวที่เน้นความยั่งยืน รักษาสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม กระจายรายได้ให้กับคนในชาติในเขตพื้นที่ชนบทอย่างทั่วถึง อีกทั้งเพื่อให้ชนพื้นเมืองเกิดความรักและหวงแหนวัฒนธรรมของตนท่ามกลางการเข้ามาของนักท่องเที่ยวภายหลังการปฏิรูปเศรษฐกิจโดยเมื่อย ดังนั้น สถานภาพของการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์จึงไม่ใช่แค่การมุ่งสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ แต่ยังมีความสำคัญในแง่ของเครื่องมือในการปลูกจิตสำนึกของกลุ่ม

ชาติพันธุ์ต่าง ๆ รู้จักอนุรักษ์วัฒนธรรมชนเผ่าของตนที่เป็นมรดกตกทอดจากรุ่นสู่รุ่นให้คงอยู่สืบไปตราบนานเท่านานด้วย

คำสำคัญ: พัฒนาการการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การปฏิรูปนโยบายเศรษฐกิจโดยเมย์

บทนำ

ภายหลังปี ค.ศ. 1986 เป็นต้นมา ประเทศเวียดนามได้จัดตั้งองค์การบริหารการท่องเที่ยวแห่งชาติ (Vietnam National Administration of Tourism: VNAT) ขึ้นอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ. 1990 เพื่อวางแผนพัฒนาท่องเที่ยวอย่างครบวงจร รวมทั้งกำหนดแผนการพัฒนาท่องเที่ยวฉบับต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการยกระดับคุณภาพด้านการท่องเที่ยวของประเทศและรณรงค์ด้านการท่องเที่ยว เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศให้เกิดความคึกคักและเจริญเติบโตมากขึ้น เป็นต้นว่า ในปี ค.ศ. 2000 เกิดการรณรงค์การท่องเที่ยวภายใต้ชื่อ “Vietnam—A Destination for the New Millennium” (เวียดนาม-ปลายทางแห่งสหัสวรรษ) ในปี ค.ศ. 2003 “Visit Vietnam Year” (ปีแห่งการเยือนเวียดนาม) และในปี ค.ศ. 2006 - 2010 ภายใต้ชื่อ “Vietnam—the hidden charm” (เวียดนาม-มนต์เสน่ห์ที่มองไม่เห็น)

การรณรงค์ดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงการตระหนักและให้ความสำคัญด้านการท่องเที่ยวของรัฐบาลเวียดนามเป็นอย่างมาก เนื่องจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวนั้นมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ดังเห็นได้จากการเป็นแหล่งรายได้หลักซึ่งก่อให้เกิดเงินตราเข้าสู่ประเทศจำนวนมหาศาล นอกเหนือจากนั้นยังมีสำคัญต่อการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ตลอดจนการค้าและการลงทุนกับต่างชาติอีกด้วย กล่าวโดยรวม ภารกิจการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยวของชาติภายหลังการปฏิรูปเศรษฐกิจโดยเมย์ จึงเป็นบทบาทที่รัฐตระหนักและ

ให้ความสำคัญเพื่อขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจ และยกคุณภาพชีวิตของประชาชนในชาติให้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ (ethnic tourism) เพราะเวียดนามเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ซึ่งประกอบไปด้วยทั้งสิ้น 54 กลุ่มชาติพันธุ์ ขณะเดียวกันแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ล้วนมี ภาษา วัฒนธรรม เครื่องแต่งกาย ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อ ตลอดจนวิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน กอปรกับนโยบายของรัฐที่ต้องการส่งเสริมและอนุรักษ์มรดกอันทรงคุณค่าทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เพื่อไม่ให้สูญหาย การกิจการสร้างการอยู่ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน อีกทั้งเพื่อสร้างความสามัคคีและความเท่าเทียมกันด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการศึกษาของบรรดากลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ (Ton Van Trang, 2012) จากเหตุผลดังกล่าวมานี้ รัฐบาลเวียดนามจึงให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ เนื่องจากเป็นรูปแบบหนึ่งของการธำรงมรดกทางวัฒนธรรมของชาติตามกรอบวิสัยทัศน์และพันธกิจที่สำคัญอันนำไปสู่การรักษาคุณค่าความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของประเทศให้คงอยู่สืบไป จากที่กล่าวมาข้างต้น จึงนำไปสู่การศึกษา “การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ในเวียดนาม: พัฒนาการและสถานภาพในปัจจุบัน ” โดยผู้เขียนจะใช้วิธีการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (documentary research) และการลงพื้นที่ภาคสนามจริงในชุมชนชาติพันธุ์ที่มีการจัดการการท่องเที่ยวและให้บริการนักท่องเที่ยวเข้ามาเรียนรู้วิถีชีวิตของตน ซึ่งในงานชิ้นนี้ผู้เขียนใช้พื้นที่หมู่บ้านปอมกอง (Pom Coong) ซึ่งเป็นชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทขาวในเขตพื้นที่ภาคเหนือของประเทศเวียดนามนั่นเอง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ในประเทศเวียดนาม
2. เพื่อศึกษาสภาพของการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ของประเทศเวียดนาม

ในปัจจุบัน

ผลการศึกษา

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ (ethnic tourism)

Smith (1989 cited in Boonyasarit, 2015, p. 18) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ หมายถึง รูปแบบการท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์กับการชมวัฒนธรรมของคนพื้นเมืองที่ “แปลกตา” (quaint) หรือ “แปลกใหม่” (exotic) โดยมีกิจกรรมอื่น ๆ ประกอบ เช่น การเยี่ยมชมเรือนพักพื้นเมือง การชมหมู่บ้าน การชมวิถีชีวิตชนพื้นเมือง การชมการแสดงหรือประเพณีพื้นเมือง และการซื้อของที่ระลึกหรือของฝากที่มีรูปแบบที่คนพื้นเมืองดั้งเดิม กิจกรรมทั้งหมดนี้ล้วนสร้างความแปลกตาและแปลกใหม่แก่นักท่องเที่ยว โดยนัยนี้กล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ (ethnic tourism) เป็นการใช้ทุนความเป็นพื้นเมือง (indigenous people) หรือกลุ่มชาติพันธุ์ (ethnic group) เพื่อตอบสนองนักท่องเที่ยวเป็นหลัก โดยที่เนื้อหาสาระทางเทศกาลและประเพณีจะถูกเลือกหรือหยิบยกเป็นสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยว (tourism attraction) ภายใต้เงื่อนไขความโดดเด่นที่มีเฉพาะกลุ่มชาตินั้น ๆ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์เน้นหนักตลาดกลุ่มเป้าหมายที่สนใจความแปลกตาและแปลกใหม่ในกลุ่มชาติพันธุ์หรือคนพื้นเมือง

ขณะที่ McIntosh & Goeldner (1990, pp. 139 - 140) แสดงความเห็นสอดคล้องกับ Smith โดยระบุว่า การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ เป็นรูปแบบการเดินทางมาเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่างเพื่อสังเกตการณ์การแสดงออกทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต

ของผู้คนที่แปลกใหม่ (exotic people) หรือเข้าร่วมกิจกรรมทั่วไปที่มีลักษณะแตกต่างไปจากวัฒนธรรมของผู้มาเยือน กิจกรรมทั่วไปหมายถึงการเยี่ยมชมบ้านเรือนของชนพื้นเมือง การชมวิถีชีวิต การร่วมเต้นรำหรือร่วมการแสดงต่าง ๆ การเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในพิธีกรรมสำคัญ ๆ ร่วมกับคนในพื้นที่ เช่น พิธีกรรมการเซ่นไหว้บรรพบุรุษของชนพื้นเมือง เป็นต้น อนึ่ง เมื่อพิจารณาคำนิยามของ McIntosh และ Goeldner จะพบว่าทั้งสองท่านต่างให้ความหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ในฐานะรูปแบบกิจกรรมที่ผู้เข้าเยี่ยมชมจะต้องมีส่วนร่วมและสัมผัสกับคนพื้นเมืองนั้นโดยตรง ทั้งในรูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวและรูปแบบพิธีกรรม ซึ่งคำอธิบายเชื่อมโยงกับมุมมองของ Weiler (1984, p. 74) ด้วยเช่นกัน เนื่องจาก Weiler เสนอว่า การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์นั้นจะต้องเป็นรูปแบบกิจกรรมที่มุ่งเน้นการเสาะแสวงหาประสบการณ์โดยตรงอย่างถ่องแท้ และบางครั้งผู้ที่เข้าไปในพื้นที่ของชนพื้นเมืองก็ต้องมีปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้คนที่มิพื้นฐานทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมที่แตกต่างจากของตน

จากคำอธิบายข้างต้น สรุปโดยรวมว่า การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ คือรูปแบบการเที่ยวชมความเป็นอยู่ของชนพื้นเมือง การเยี่ยมชมบ้านเรือน หมู่บ้าน รวมทั้งศึกษาประเพณีวัฒนธรรมและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่มีความแปลกตาหรือแปลกใหม่ไปจากวัฒนธรรมของผู้มาเที่ยว โดยผู้เข้าไปเยี่ยมชมสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมหรือปฏิสัมพันธ์กับคนในพื้นที่ทั้งผ่านการใช้ชีวิตแบบคนพื้นเมืองในช่วงระยะเวลาหนึ่ง หรืออาจเข้าไปเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่างในช่วงเวลายาวหรือสั้นก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความประสงค์ของผู้เข้าไปเยี่ยมชมและเจ้าของพื้นที่นั้น ๆ ฉะนั้น ลักษณะของรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์จึงยึดโยงอยู่กับการเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมของชนพื้นเมืองนั้น โดยนัยนี้การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์จึงเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (cultural tourism) ด้วยนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม แม้ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์จะเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่า การท่องเที่ยวทั้งสองรูปแบบจะมีลักษณะแบบเดียวกันเลยเสียทีเดียว เพราะ Kasetsiri (1997) อธิบายว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมผ่านการเดินทางท่องเที่ยว โดยเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการพัฒนาด้านภูมิปัญญา การสร้างสรรค์ การเคารพต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ศักดิ์ศรี และวิถีชีวิตผู้คนหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคือการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ผู้อื่นและย้อนกลับมามองตนเองอย่างเข้าใจ ความเกี่ยวพันของสิ่งต่าง ๆ ในโลกที่มีความเกี่ยวโยงพึ่งพาไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ฉะนั้น หากจำแนกความแตกต่างระหว่างการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จะพบว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่จำเป็นต้องเที่ยวชมในพื้นที่จริงของเจ้าของวัฒนธรรมเสมอไป เพราะสามารถสร้างตัวแทนทางวัฒนธรรม (cultural representation) เพื่อการท่องเที่ยวขึ้นได้ อาทิ การเที่ยวชมภายในพิพิธภัณฑ์การเที่ยวชมบ้านกลุ่มชาติพันธุ์จำลอง และการชมการแสดงดนตรีพื้นเมือง เป็นต้น ดังนั้น จากรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวดังกล่าว จึงไม่จำเป็นต้องเข้าไปอยู่ในหมู่บ้านของคนพื้นเมืองก็ได้ในทางกลับกัน การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์จำเป็นต้องเที่ยวชมเฉพาะแหล่งเจ้าของวัฒนธรรมนั้นจริง ๆ เพราะการเข้าไปเรียนรู้และสัมผัสรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยตรงผ่านการมีส่วนร่วมกับชนพื้นเมืองเท่านั้น จึงจะเรียกว่า “การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์” หรือ “การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์”

พัฒนาการการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ภายใต้บริบทสังคมของประเทศเวียดนาม
การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ของประเทศเวียดนาม มีพัฒนาการเกิดขึ้นชัดเจนในช่วงหลังนโยบายการปฏิรูปเศรษฐกิจโดยเมื่อย ซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศเวียดนามเปิด

ประเทศและเกิดการผลักดันด้านการท่องเที่ยวของชาติอย่างเข้มข้น ขณะเดียวกัน ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อประเทศเวียดนามเป็นอย่างมาก ทั้งในฐานะกลไกการยกระดับเศรษฐกิจของชาติและกลไกการผลักดันให้เกิดการจ้างงานและสร้างรายได้ให้กับคนในชาติ โดยเฉพาะชนเผ่าต่าง ๆ ที่อาศัยตามชนบท ฉะนั้น พัฒนาการการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ในช่วงนี้จึงเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม แต่นั่นไม่ได้หมายความว่าช่วงก่อนการปฏิรูปเศรษฐกิจโดยเมียนั้น การท่องเที่ยวไม่มีพัฒนาการแต่อย่างใด ทว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวคือกิจกรรมสำหรับชนชั้นสูงและกลุ่มทหารชาวฝรั่งเศสในยุคที่ประเทศเวียดนามตกอยู่ภายใต้อาณานิคม (Fast, 2011) ดังนั้น กล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวไม่ใช่กิจกรรมหลักของกลุ่มชาติพันธุ์ ขณะเดียวกันความสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวกับชนเผ่าต่าง ๆ ในประเทศเวียดนามจึงไม่มีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของชนเผ่า เพราะวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะยึดโยงอยู่กับการหาของป่า การทำไร่ไถนา ตลอดจนการพิธีสมุนไพรมากกว่า โดยนัยนี้อาจกล่าวได้ว่าพื้นที่กิจกรรมหลักของชนพื้นเมืองคือการเกษตรนั่นเอง

พัฒนาการการท่องเที่ยวช่วงก่อนการปฏิรูปนโยบายเศรษฐกิจโดยเมียนหรือก่อนปี ค.ศ. 1986 ประเทศเวียดนามอยู่ในช่วงการรวมประเทศเข้าเป็นผืนแผ่นดินเดียวกันระหว่างเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ หรือในปี ค.ศ. 1975 ซึ่งในระบอบนั้น สภาพของประเทศเวียดนามต้องเผชิญกับสิ่งสกปรกกรุงรัง และเต็มไปด้วยซากปรักหักพังจำนวนมากอันเกิดจากการสู้รบระหว่างเวียดนามเหนือกับเวียดนามใต้ โดยปัญหาการสู้รบดังกล่าวนับเป็นปัญหาหนึ่งที่ทำให้ประเทศเวียดนามถูกตัดขาดจากโลกภายนอก ตลอดจนไม่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวใด ๆ เกิดขึ้นภายในประเทศ อีกทั้งยังเป็นเหตุผลว่าทำไมรูปแบบการท่องเที่ยวต่าง ๆ ตลอดจนการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์

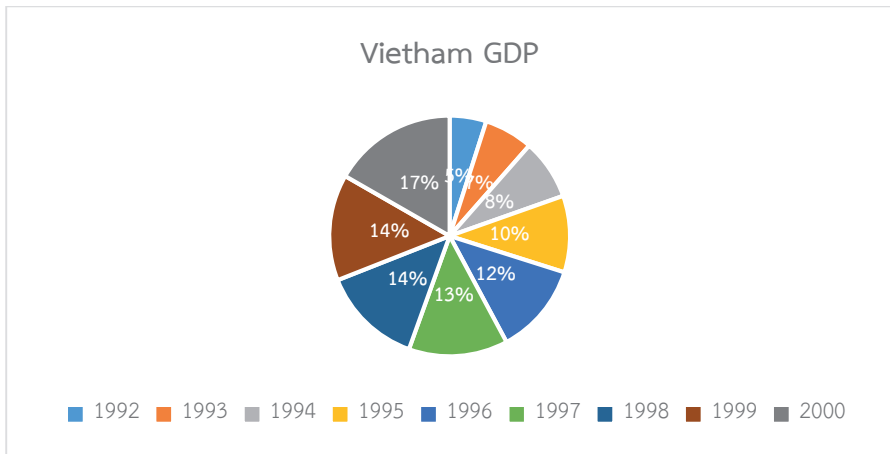
ของเวียดนามจึงไม่เป็นที่นิยมและไม่ได้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปเป็นร่างหากเทียบกับยุคหลัง (Bee, 2008, p. 83)

อย่างไรก็ดี ช่วงเวลาการถูกตัดขาดจากโลกภายนอก ได้มีสมาชิกสภาเพื่อความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจร่วมกัน (Council for Mutual Economic Assistance) หรือที่เรียกว่า โคมิคอน (Comecon) ซึ่งประกอบไปด้วย สหภาพโซเวียตและกลุ่มประเทศยุโรปตะวันออกได้เดินทางเข้ามา ประเทศเวียดนามเป็นกลุ่มแรก ซึ่งในขณะนั้น เวียดนามได้มีโอกาสทำหน้าที่เป็นเจ้าภาพให้กับสมาชิกสภาเพื่อความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจร่วมกัน โดยนับเป็นโอกาสที่นำขึ้นต้นอย่างยิ่งสำหรับเวียดนาม ที่จะมีโอกาสต้อนรับและจัดเลี้ยงแก่ผู้มาเยือนดังกล่าว ทว่าผลพวงจากเหตุการณ์ในปี ค.ศ. 1975 ส่งผลให้สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว รวมถึงคุณภาพการให้บริการด้านการจัดเลี้ยงสำหรับผู้มาเยือนนั้นยังขาดมาตรฐาน นอกจากนี้วัตถุดิบในการประกอบอาหารต่าง ๆ ก็ยังไม่มีคุณภาพ หน้าที่การเป็นเจ้าภาพในการจัดงานครั้งนั้น จึงไม่ตอบสนองและดึงดูดกลุ่มผู้มาเยือนมากนัก อย่างไรก็ตามจากสภาพปัญหาดังกล่าว คุณภาพและมาตรฐานของสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวจึงได้รับความสนใจจากรัฐบาลเวียดนามมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงหลังปี ค.ศ. 1986 ซึ่งรัฐมนตรีของกระทรวงต่างๆของเวียดนามได้ตระหนักและให้ความสำคัญในเรื่องศักยภาพของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวดังกล่าวเพื่อนำไปสู่การสร้างมาตรฐานของการบริหารจัดการและดึงดูดเงินตราจากต่างชาติเข้าสู่ประเทศของตนให้มากขึ้น และเมื่อนโยบายการปฏิรูปเศรษฐกิจโดยเม้ยได้ถูกประกาศใช้แผนการพัฒนากการท่องเที่ยวของประเทศเวียดนามจึงถูกดำเนินการอย่างจริงจัง (Bee, 2008, p. 83) กระทั่งขยายไปสู่การผลักดันรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวของประเทศเกิดขึ้นตามภูมิภาคต่าง ๆ โดยเฉพาะรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งประกอบไปด้วย การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (historical tourism) การท่องเที่ยวชนวนวัฒนธรรมและประเพณี

(cultural and traditional tourism) การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (rural tourism/ village tourism) และการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ (ethnic tourism หรือ tribal tourism) ทั้งนี้เพราะช่วงหลังการปฏิรูปเศรษฐกิจโดยเมย์ เป็นช่วงการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเพิ่งเริ่มต้น ดังนั้น โฉมหน้าการท่องเที่ยวของประเทศเวียดนามในช่วงเวลาดังกล่าวจึงมุ่งเน้นไปที่รูปแบบการท่องเที่ยวที่ใช้ทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมเป็นฐานหลักสำคัญของการสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยว แทนที่จะเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแบบเมือง (urban tourism) ที่ต้องลงทุนไปกับการสร้างวัตถุหรือสิ่งปลูกสร้างเพื่อสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่า หลังการปฏิรูปเศรษฐกิจโดยเมย์คือช่วงเวลาของการเกิดขึ้นของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ในประเทศเวียดนามนั่นเอง

คำถามที่น่าสนใจที่เกิดขึ้นตามมาคือ การปฏิรูปเศรษฐกิจโดยเมย์มีบทบาทและความสำคัญอย่างไรต่อการกำหนดทิศทางและพัฒนาการของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ภายใต้บริบทสังคมเวียดนาม คำตอบคือ โดยเมย์คือการปฏิรูปที่มีเป้าประสงค์เพื่อฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจของประเทศและยกระดับคุณภาพชีวิตของชนในชาติที่ประสบกับปัญหาความยากลำบากจากสภาพเศรษฐกิจที่ย่ำแย่ อันเป็นผลสืบเนื่องมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975 และปี ค.ศ. 1980 จากการประกาศนโยบายเปิดประเทศของสหภาพโซเวียต ซึ่งมีอิทธิพลต่อแนวความคิดผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามในขณะนั้น ถึงขั้นทำให้เศรษฐกิจที่อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามต้องตกอยู่ในภาวะขั้นวิกฤติและเกิดภาวะเศรษฐกิจล้มเหลว อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากการปฏิรูปปีดังกล่าว ทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศเวียดนามเริ่มก่อตัวขึ้นมาอีกครั้ง ส่วนหนึ่งมาจากผลการปฏิรูปดังกล่าวประสบผลสำเร็จ กระทั่งส่งผลให้สภาพเศรษฐกิจภายในประเทศเกิดความคล่องตัวและมีพัฒนาการที่ดีขึ้นอย่าง

เป็นลำดับ อย่างไรก็ดี ผลพวงของโดยเม้ยไม่เพียงแค่ทำให้ระบบเศรษฐกิจเวียดนาม มีทิศทางที่ดีขึ้นเท่านั้น ทว่ายังสามารถเปลี่ยนโฉมหน้าจากประเทศที่เคยยากจน สู่ประเทศที่มีรายได้ระดับกลางขึ้นมา ดังพิจารณาได้จากตัวอย่างภาพประกอบ 1 คือข้อมูล แสดงการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศเวียดนามในช่วงปี ค.ศ. 1992-2000 ข้างล่างนี้

ภาพประกอบ 1 แผนภูมิแสดงข้อมูลการเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วงปี ค.ศ. 1992 – 2000
ที่มา: World Bank, 2016

จากข้อมูลภาพประกอบ 1 แผนภูมิแสดงให้เห็นถึงอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศเวียดนามภายหลังการปฏิรูปเศรษฐกิจโดยเม้ยที่เติบโตต่อเนื่องอย่างเห็นได้ชัด สิ่งที่น่าสังเกตคือเพียงระยะเวลาไม่กี่ปีเศรษฐกิจประเทศเวียดนามกลับมีการเติบโตและพุ่งสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือในปี ค.ศ. 1992- 2000 ค่า GDP อยู่ที่ 9.9 พันล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี 13.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี 16.3 พันล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี 20.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี 24.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี 26.8 พันล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี 27.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี 28.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี และ 33.64 พันล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปีตามลำดับ เพราะฉะนั้น

การเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วงนี้ เผยให้เห็นการฟื้นตัวของภาวะเศรษฐกิจที่เคยซบเซาได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ การฟื้นตัวที่รวดเร็วดังกล่าวส่งผลทำให้ประเทศเวียดนามมีขีดความสามารถในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการลงทุนกับต่างประเทศและด้านการท่องเที่ยว

อนึ่ง เมื่อระบบเศรษฐกิจดำเนินการไปในทิศทางที่ดีและมีเสถียรภาพมากขึ้น ประเทศเวียดนามจึงกลายเป็นจุดสนใจของบรรดานักลงทุนและกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยสาเหตุการเข้ามาของนักลงทุนและนักท่องเที่ยว ส่วนหนึ่งเป็นผลจากความสำเร็จในการปฏิรูปเศรษฐกิจที่เปลี่ยนเศรษฐกิจของประเทศเวียดนามจากระบบเศรษฐกิจที่วางแผนโดยส่วนกลาง ไปสู่การใช้ระบบเศรษฐกิจแบบกลไกตลาดมากขึ้น กล่าวคือภาครัฐถูกลดบทบาท ขณะที่ภาคเอกชนมีบทบาทเพิ่มมากขึ้น รูปแบบเศรษฐกิจภายหลังการปฏิรูปจึงมุ่งสู่แนวทางเสรีนิยม จึงทำให้นักลงทุนจากต่างชาติให้ความสนใจต่อการลงทุนในประเทศเวียดนาม ขณะเดียวกันการเกิดขึ้นขององค์การบริหารการท่องเที่ยวแห่งชาติ (Vietnam National Administration of Tourism: VNAT) ในปี ค.ศ. 1990 และการประกาศใช้นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาลเวียดนามในปี ค.ศ. 2003 ส่งผลต่อแผนแม่บทการท่องเที่ยวที่กำหนดโดยองค์การบริหารการท่องเที่ยวแห่งชาติ และได้รับการสนับสนุนจากองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO) โดยความร่วมมือจากแผนพัฒนาแห่งองค์การสหประชาชาติ (UNDP) ในการตีพิมพ์แผนแม่บทสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวให้กับประเทศเวียดนาม แผนดังกล่าวคือแผนแม่บทฉบับ VIE/89/003 ซึ่งสาระสำคัญคือการเสนอสี่เสาหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง ประกอบด้วยเสาหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวหลักที่หนึ่ง คือ เมืองฮานอย (Hà Nội) อ่าวฮาลอง (Hạ Long) และจังหวัดเตียนเบียนฟู (Điện Biên Phủ) เนื่องจากเมืองฮานอยเป็นเมืองหลวงที่มี

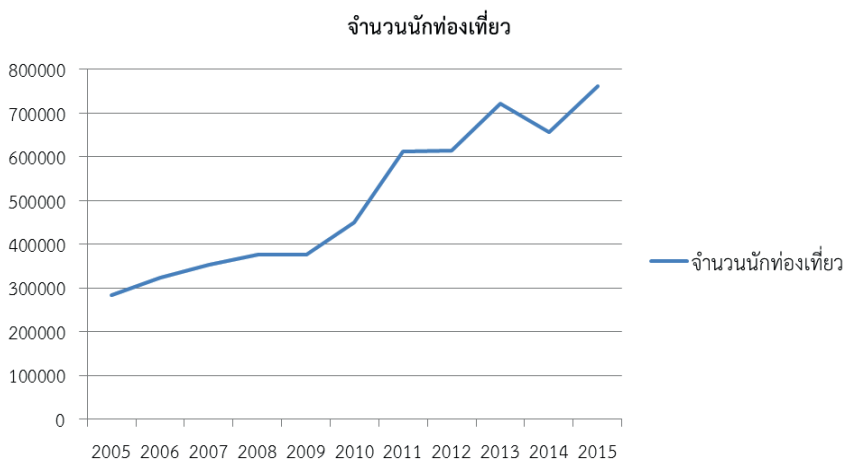
ประวัติศาสตร์อันยาวนานและยังคงความเป็นตัวเมืองที่โดดเด่นสวยงาม อีกทั้งยังเป็นสถานที่ดึงดูดใจที่สำคัญในบริเวณลุ่มแม่น้ำแดง ส่วนอ่าวฮาลอง จังหวัดหายฟ่อง (Hải Phòng) รวมทั้งท่าเรือต่าง ๆ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือของประเทศและที่พักตากอากาศริมชายหาดหลายแห่ง เช่น โด่เซิน (Đồ Sơn) เกาะก๊าทบ่า (Cát Bà) ห่งกาย (Hồng Gai) ล้วนเป็นสถานที่ที่มีความน่าดึงดูดเช่นกัน ทั้งนี้ เส้นทางท่องเที่ยวเมืองฮานอย อ่าวฮาลอง เมืองเดียนเบียนฟูนั้นจัดเป็นเขตการท่องเที่ยวที่มีลักษณะแบบแนวชายฝั่งทะเลและหมู่เกาะหินปูน โดยมีเส้นทางดึงดูดนักท่องเที่ยวสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงทะเล และเมืองเดียนเบียนฟูเองก็มีความสำคัญทางการท่องเที่ยวในฐานะหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ซึ่งเคยเป็นที่พำนักของทหารฝรั่งเศสมาก่อน ปัจจุบันหมู่บ้านนี้กลายเป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมสำคัญของประเทศเวียดนาม เสาหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวหลักที่สอง คือ แหล่งประวัติศาสตร์เว้ (Huế)- ดานัง (Đà Nẵng) ซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นสถานที่ประทับของจักรพรรดิเวียดนามพระองค์ต่าง ๆ โดยสถานที่ดังกล่าวมีป้อมปราการขนาดใหญ่รายล้อมและตั้งขนานกับแม่น้ำหอม (Perfume River) ปัจจุบันนี้สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของสถานที่แห่งนี้ได้ถูกปฏิสังขรณ์โดยองค์การยูเนสโก (UNESCO) และได้ตั้งชื่อว่าดานัง เพื่อประกอบสร้างมโนภาพและความทรงจำกองทหารอเมริกาที่เข้ามาช่วงปี ค.ศ. 1965 อย่างไรก็ดี นอกเหนือจากเว้ - ดานัง จะถูกจัดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม สถานที่แห่งนี้ยังถูกจัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบชายหาดด้วยเนื่องจากมีสภาพภูมิประเทศติดกับทะเลนั่นเอง เสาหลักการพัฒนาการท่องเที่ยว หลักที่สาม คือ ญาจาง (Nha Trang) – ด่าหลัต (Đà Lạt) สถานที่สองแห่งนี้เป็นแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวแนวชายทะเลชายหาดและบ่อน้ำร้อน แต่ปัจจุบันนี้เมืองด่าหลัตถูกออกแบบใหม่ให้กลายเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (health tourism) โดยมีผลตั้งแต่ปี ค.ศ. 1983 ขณะที่เสาหลักการพัฒนาการท่องเที่ยว หลักสุดท้าย คือ นครโฮจิมินห์ (Hồ Chí Minh) หรือไซ่ง่อน (Sài Gòn)

และพื้นที่โดยรอบซึ่งตั้งอยู่บริเวณพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง (Mekong delta) ได้ถูกเสนอเพื่อพิจารณาให้เป็นพื้นที่การเดินเรือและเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในเขตเมือง (urban tourism) สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวบริเวณชายหาดและหมู่เกาะในช่วงเวลาสั้น ๆ นั้นเอง (Heinemann, 1995, pp. 315 - 325) ฉะนั้น จึงเป็นเหตุผลว่าทำไมประเทศเวียดนามจึงมีความน่าสนใจสำหรับกลุ่มนักลงทุนและนักท่องเที่ยว

การกำหนดเสาหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวข้างต้น ได้เผยให้เห็นโฉมหน้ารูปแบบผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของประเทศเวียดนามได้อย่างชัดเจน กล่าวคือเสาหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวนั้น ประเทศเวียดนามได้มุ่งนำเสนอตัวตนในมิติของรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (historical tourism) และรูปแบบการท่องเที่ยวนิเวศทางทะเล (marine ecotourism) เป็นหลัก โดยทั่วไปอาจอธิบายเหตุผลของการนำเสนอตัวตนดังกล่าวได้ว่า เพราะเวียดนามเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานหลาย กอปรกับสิ่งปลูกสร้างที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ยังคงหลงเหลืออยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งนับเป็นต้นทุนทางการท่องเที่ยวที่สำคัญของชาติ นอกจากนี้ ประเทศเวียดนามยังมีภูมิประเทศที่ติดกับทะเล ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นเหตุผลว่าทำไมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้นประเทศเวียดนามจึงนำเสนอตัวตนสู่สายตาชาวต่างชาติในฐานะเมืองแห่งประวัติศาสตร์ เมืองแห่งทะเลและหมู่เกาะ

อย่างไรก็ตาม การได้รับการตีพิมพ์แผนแม่บทฉบับ VIE/89/003 จากการยื่นข้อเสนอดังกล่าว รัฐบาลเวียดนามไม่ได้มีเจตนาที่จะนำข้อเสนอดังกล่าวมาประกาศใช้เพื่อส่งเสริมและกระตุ้นการท่องเที่ยวตามเส้นทางของแผนแม่บทดังกล่าว เพราะภายหลังที่มีการประกาศใช้นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวพบว่า มีกลุ่มชาวต่างชาติเดินทางเข้ามายังประเทศเวียดนามเป็นจำนวนมาก กล่าวคือ ปี ค.ศ. 2005 มีชาวต่างชาติ

เดินทางเข้ามาทั้งสิ้น 283,897 คน (Ministry of Culture, Sports and Tourism, 2005) ปี ค.ศ. 2006 พบชาวต่างชาติทั้งสิ้น 324,625 คน (Ministry of Culture, Sports and Tourism, 2006) ปี ค.ศ. 2007 พบชาวต่างชาติทั้งสิ้น 354,000 คน (Ministry of Culture, Sports and Tourism, 2007) ปี ค.ศ. 2008 พบชาวต่างชาติทั้งสิ้น 375,995 คน (Ministry of Culture, Sports and Tourism, 2008) ปี ค.ศ. 2009 พบชาวต่างชาติทั้งสิ้น 376,400 คน (Ministry of Culture, Sports and Tourism, 2011) ในปี ค.ศ. 2010 พบชาวต่างชาติทั้งสิ้น 449,570 คน (Ministry of Culture, Sports and Tourism, 2011) ในปี ค.ศ. 2011 พบชาวต่างชาติทั้งสิ้น 611,864 คน (Ministry of Culture, Sports and Tourism, 2011) ในปี ค.ศ. 2012 พบชาวต่างชาติทั้งสิ้น 614,673 คน (Ministry of Culture, Sports and Tourism, 2011) ในปี ค.ศ. 2013 พบชาวต่างชาติทั้งสิ้น 722,349 คน (Ministry of Culture, Sports and Tourism, 2013) ในปี ค.ศ. 2014 พบชาวต่างชาติทั้งสิ้น 657,304 คน (Ministry of Culture, Sports and Tourism, 2014) และในปี ค.ศ. 2015 พบชาวต่างชาติทั้งสิ้น 760,798 คน (Ministry of Culture, Sports and Tourism, 2015) ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 แผนภูมิเส้นแสดงจำนวนตัวเลขนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในช่วงปี 2005 - 2015

ที่มา: Ministry of Culture, Sports and Tourism, 2015

จากภาพประกอบ 2 คือการแสดงจำนวนตัวเลขของนักท่องเที่ยวในแต่ละปี มีจำนวนเพิ่มขึ้นและลดลง ทั้งนี้ ปรากฏการณ์ดังกล่าว ส่วนหนึ่งมาจากสาเหตุของภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นในประเทศเวียดนาม เช่น ลมพายุ อุทกภัย และดินถล่ม เป็นต้น ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาส่วนใหญ่นั้นมีเหตุผลเพื่อเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นหลัก รองลงมาคือเพื่อทำธุรกิจ และการเยี่ยมเยียนญาติพี่น้องที่อาศัยในประเทศเวียดนาม (Ministry Culture, Sport and Tourism, 2010)

โดยทั่วไป แม้ตัวเลขของนักท่องเที่ยวจะไม่คงที่อันเกิดจากปัจจัยทางธรรมชาตินั้น รัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องต่างยังคงเดินทางให้การสนับสนุนเพื่อยกระดับมาตรฐานด้านการท่องเที่ยวของประเทศอย่างต่อเนื่อง เห็นได้จากปี ค.ศ. 2008 รัฐบาลประกาศส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยการกำหนดรูปแบบผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว โดยแบ่งกลุ่มตลาดการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันออกไปเป็น 4 กลุ่มหลัก ๆ ได้แก่ 1) กลุ่มตลาดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 2) กลุ่มตลาดการท่องเที่ยวทางผิงทะเล 3) กลุ่มตลาดการท่องเที่ยวทางระบบนิเวศ และ 4) กลุ่มตลาดการท่องเที่ยวในตัวเมือง นอกจากนี้รัฐบาลยังกำหนดรูปแบบผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวตามภูมิภาคด้วย กล่าวคือ บริเวณตอนกลางของประเทศและพื้นที่ภูเขาทางตอนเหนือของประเทศเวียดนาม³ รัฐบาลกำหนดให้เป็นพื้นที่ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ เนื่องจากเป็นบริเวณที่มีลักษณะความหลากหลายทางชาติพันธุ์และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นของกลุ่มชาติพันธุ์ ต่อมาคือบริเวณดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำแดงและชายฝั่ง

³บริเวณนี้ประกอบไปด้วย 14 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดลาวกาย (Lào Cai) จังหวัดบักกั้น (Bắc Kạn) จังหวัดถายเหียน (Thái Nguyên) จังหวัดกว๋างบั่ง (Cao Bằng) จังหวัดเตวียนกวาง (Tuyên Quang) จังหวัดท่าซาง (Hà Giang) จังหวัดหลั่งเซิน (Lạng Sơn) จังหวัดฮว่าบิ่งห์ (Hòa Bình) จังหวัดเซินลา (Sơn La) จังหวัดเตียนเบียน (Điện Biên) จังหวัดลายเจิว (Lai Châu) จังหวัดเยียนบาย (Yên Bái) และจังหวัดฟู้เถาะ (Phú Thọ)

ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ⁴ รัฐบาลกำหนดให้เป็นพื้นที่การท่องเที่ยวแบบชมทิวทัศน์ทะเล การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวในเมือง และการท่องเที่ยวเพื่อการจัดประชุมสัมมนา และการจัดนิทรรศการ เนื่องจากมีแหล่งวัฒนธรรมที่เก่าแก่ ภูมิประเทศติดกับทะเล และมีพื้นที่เป็นเมืองศูนย์กลางทางเศรษฐกิจสำคัญของประเทศด้วย ขณะที่บริเวณภาคกลางตอนเหนือ⁵ รัฐบาลกำหนดให้เป็นพื้นที่ของการท่องเที่ยวทางทะเล การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์วัฒนธรรม เพราะบริเวณนี้มีลักษณะโดดเด่นและได้รับการขึ้นทะเบียนให้เป็นมรดกทางธรรมชาติและมรดกโลกทางวัฒนธรรมหลายแห่ง ต่อมาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตอนกลางทางทิศใต้⁶ รัฐบาลกำหนดให้เป็นพื้นที่สำหรับที่พักตากอากาศ การท่องเที่ยวทางทะเล และการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและอาหาร เนื่องจากเป็นแหล่งมรดกวัฒนธรรมทางทะเล และแหล่งอาหารสำคัญ ส่วนพื้นที่ราบสูงตอนกลาง⁷ รัฐบาลกำหนดให้เป็นพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะโดดเด่นเฉพาะทางด้านคุณค่าทางวัฒนธรรมของ

⁴บริเวณนี้ประกอบไปด้วย 11 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดหว่งฟู้ก (Vinh Phúc) จังหวัดถายบิ่งห์ (Thái Binh) นครหลวงฮานอย (Hà Nội) จังหวัดหายฟ่อง (Hải Phòng) จังหวัดห่านาม (Hà Nam) จังหวัดนิงห์บิ่งห์ (Ninh Binh) จังหวัดนามดิ่งห์ (Nam Định) จังหวัดกว๋างนิงห์ (Quảng Ninh) จังหวัดบักนิงห์ (Bắc Ninh) จังหวัดหายเซือง (Hải Dương) และจังหวัดฮึงเยิน (Hung Yên)

⁵บริเวณนี้ประกอบไปด้วย 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเหงะอาน (Nghệ An) จังหวัดท่าติงห์ (Hà Tĩnh) จังหวัดแ่งห์หัว (Thanh Hoá) จังหวัดกว๋างบิ่งห์ (Quảng Bình) จังหวัดกว๋างจิ (Quảng Trị) และนครเว้ (Thừa Thiên Huế)

⁶บริเวณนี้ประกอบไปด้วย 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดแช่งฮั่ว (Khánh Hòa) จังหวัดนิงห์ถ่วน (Ninh Thuận) จังหวัดดานัง (Đà Nẵng) จังหวัดกว๋างนาม (Quảng Nam) จังหวัดกว๋างหงาย (Quảng Ngãi) จังหวัดบิ่งห์ดิ่งห์ (Bình Định) จังหวัดฝูเยิน (Phú Yên) และจังหวัดบิ่งห์ถ่วน (Bình Thuận)

⁷บริเวณนี้ประกอบไปด้วย 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดดักลัก (Đắk Lắk) จังหวัดดักงัน (Đắk Nông) จังหวัดคอนตู (Kon Tum) จังหวัดซาลาย (Gia Lai) และจังหวัดเลิมด่ง (Lâm Đồng)

กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ส่วนพื้นที่ภาคใต้ฝั่งตะวันออกของประเทศเวียดนาม⁸ รัฐบาลกำหนดให้เป็นพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวในเมือง การท่องเที่ยวเพื่อการจัดประชุมสัมมนาและการจัดนิทรรศการการท่องเที่ยวเชิงระบบนิเวศทางทะเลและที่พักตากอากาศ เพราะมีพื้นที่ที่ติดกับชายฝั่งทะเล มีเมืองศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและแหล่งสำรวจทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ส่วนพื้นที่สุดท้ายคือบริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง⁹ รัฐบาลกำหนดให้เป็นพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศการท่องเที่ยวทางที่พักตากอากาศ และการท่องเที่ยวเพื่อการจัดประชุมสัมมนาและการจัดนิทรรศการ เพราะเป็นพื้นที่ของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำ อีกทั้งยังมีลักษณะโดดเด่นทางด้านระบบนิเวศทางทะเลด้วย (Van, 2015, pp. 5 - 6)

ดังนั้น การกำหนดพื้นที่การท่องเที่ยว ในแต่ละภูมิภาคของรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องนั้น พบว่ารัฐบาลเวียดนามพยายามให้การส่งเสริมและสนับสนุนรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ซึ่งจากเดิมมีเพียงรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลเท่านั้น แต่ในระยะหลังรัฐบาลกลับส่งเสริมรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (cultural tourism) การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ (ethnic tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (eco-tourism) การท่องเที่ยวในเมือง (urban tourism) และการท่องเที่ยวเพื่อการจัด

⁸บริเวณนี้ประกอบไปด้วย 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดบ่าเลียด-หฺวุงเต่า (Bà Rịa-Vũng Tàu) จังหวัดบิ่งห์เฟือก (Binh Phước) นครโฮจิมินห์ (Hồ Chí Minh) จังหวัดด่งนาย (Đồng Nai) จังหวัดบิ่งห์เซือง (Binh Dương) และจังหวัดเตยนิงห์ (Tây Ninh)

⁹บริเวณนี้ประกอบไปด้วย 13 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดหิวกง (Hữu Giang) จังหวัดเกิ่นเทอ (Cần Thơ) จังหวัดลองอัน (Long An) จังหวัดด่งถ่าป (Đồng Tháp) จังหวัดอันซาง (An Giang) จังหวัดซ็อกจั่ง (Sóc Trăng) จังหวัดเบ็นแจ (Bến Tre) จังหวัดจ่าวริงห์ (Trà Vinh) จังหวัดวืงห์ลอง (Vinh Long) จังหวัดเตียนซาง (Tiền Giang) จังหวัดเกียนซาง (Kiên Giang) จังหวัดก่าเมา (Cà Mau) และจังหวัดบั๊กเลียว (Bạc Liêu)

ประชุมสัมมนาและการจัดนิทรรศการ (MICE tourism) เพิ่มขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวต่างชาติในรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น

คำถามต่อมาคือ อะไรคือนัยยะสำคัญของรัฐบาลเวียดนามในการประกาศส่งเสริมเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวในระดับภูมิภาค รวมทั้งการระบุรูปแบบผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน คำตอบคือ เพราะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมสำคัญต่อการพัฒนาประเทศรวมทั้งเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ให้กับประเทศอย่างมหาศาล และช่วยสร้างงานสร้างรายได้ให้กับคนในชาติเป็นจำนวนมาก ดังนั้น การส่งเสริมการท่องเที่ยวระดับภูมิภาคจึงเป็นเป้าประสงค์ของรัฐบาลที่ต้องการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วทั้งภูมิภาค โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นกลไกให้เกิดกระจายงานและรายได้อย่างทั่วถึง เพราะรัฐมองว่ารายได้จากการท่องเที่ยวไม่ควรตกอยู่ที่หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง ในทางกลับกัน ทุกคนควรได้รับผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกันในฐานะเจ้าของประเทศ ที่สำคัญประชาชนในทุกภาคส่วนของประเทศจำเป็นต้องมีตัวตนและเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาขับเคลื่อนประเทศไปกับรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐด้วย เพราะฉะนั้น แนวคิดการให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและการกระจายอำนาจการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศเวียดนามนี้ จึงปรากฏในพันธกิจหลักการพัฒนาของหน่วยงานภาครัฐอย่างกระทรวงวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาประชาชนและชนกลุ่มน้อยภายในประเทศให้มีรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จากเหตุผลดังกล่าว รัฐบาลจึงตระหนักและให้ความสนใจที่จะผลักดันชนกลุ่มน้อยให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของชาติร่วมกับภาครัฐ ดังเห็นได้จากแผนแม่บทการท่องเที่ยวเวียดนามปี ค.ศ. 1995 - 2010 ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติให้มากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชนในชาติ ทั้งนี้ แผนการพัฒนาดังกล่าวจึงนำอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมาเป็น

พื้นเพที่สำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเพื่อลดปัญหาความยากจนของคนในชาติ กล่าวคือ การท่องเที่ยวถูกหยิบยกขึ้นมาเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างรายได้หลักให้กับประเทศเพื่อสนับสนุนคนจน หรือเรียกว่า “pro-poor tourism” (Ministry of Culture Sports and Tourism, 2008, p. 1) เมื่อเป็นเช่นนี้ การท่องเที่ยวจึงเริ่มแพร่ขยายเข้าไปยังเขตชุมชนชนบทมากขึ้น ในที่นี้หมายรวมถึงชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ด้วยและนำไปสู่รูปแบบของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน (community based tourism: CBT) และการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ อันเกิดขึ้นภายใต้การบริหารจัดการการกำหนดทิศทางโดยชุมชนจัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน ขณะเดียวกัน ชุมชนก็เป็นผู้มีบทบาทและรับผลประโยชน์ในฐานะเจ้าของพื้นที่ ตลอดจนมีสิทธิในการดูแลรักษาพื้นที่เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือนด้วย โดยแผนแม่บทการท่องเที่ยวเวียดนามฉบับนี้จะเข้ามาดูแลในการกระจายรายได้ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวให้เกิดความเท่าเทียมกัน

ด้วยหลักการการบริหารจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวของรัฐบาลที่มีเป้าประสงค์ให้เกิดความยั่งยืนนั้น บ่อยครั้งจึงพบว่า การขับเคลื่อนการพัฒนาด้านต่าง ๆ ของประเทศเวียดนาม รัฐบาลจะยึดถือประชาชนเป็นหลักเพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาดำเนินไปสู่ความยั่งยืน เช่น การเปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นจัดการหรือเรียนรู้ด้วยตนเอง ฉะนั้น การตระหนักและการเล็งเห็นถึงคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในชาติ ความยั่งยืนจึงเป็นหัวใจสำคัญของประเทศเวียดนาม กล่าวให้ถึงที่สุด การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์คือหนึ่งในรูปแบบการท่องเที่ยวที่สามารถสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศได้ เพราะการท่องเที่ยวประเภทนี้กลุ่มชาติพันธุ์ในฐานะเจ้าของพื้นที่หรือเจ้าของทรัพยากรทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมจึงเป็นผู้ดำเนินการบริหารจัดการและเป็นผู้ประเมินศักยภาพของ

ทรัพยากรที่มีอยู่ภายในชุมชนว่ามีขีดความสามารถมากน้อยเพียงใดต่อการพัฒนาให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวซึ่งแน่นอนว่าคนกลุ่มนี้สามารถประเมินศักยภาพตนเองได้ดีกว่าคนภายนอก โดยพิจารณาจากขีดความสามารถของระบบนิเวศวัฒนธรรมของชุมชน อาทิ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตสู่ขบวนการท่องเที่ยวได้ดีมากกว่าคนภายนอกเข้าไปจัดการ ด้วยเหตุผลดังกล่าวรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์จึงเกิดขึ้นในประเทศเวียดนาม ซึ่งรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐต่างให้การสนับสนุนรูปแบบการท่องเที่ยวประเภทนี้เป็นอย่างมาก แม้ว่าชุมชนจะเป็นหน่วยเล็ก ๆ แต่ทว่ารัฐบาลกลับให้ความสำคัญมาเป็นลำดับต้น ๆ (Tran and Reid, 2006, p. 23)

สถานภาพของการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ของเวียดนามในปัจจุบัน

ภายใต้วิสัยทัศน์ของรัฐบาลเวียดนามดังกล่าว การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์จึงเป็นอีกหนึ่งทางเลือกสำหรับโจทย์การพัฒนาประเทศ เพราะการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญกับ “ความยั่งยืน” จำเป็นอย่างยิ่งต่อการรักษาความสมดุลของทรัพยากรการท่องเที่ยว ขณะเดียวกัน จะต้องมีความสัมพันธ์โดยตรงกับประชาชนในพื้นที่ด้วย ดังนั้น การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจึงควรกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์และการพัฒนาทรัพยากร รวมทั้งปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวต้องตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพของสมาชิกในสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคตอย่างชัดเจน ทั้งนี้เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป (Oranoot Kosol and Chokchai Suttawet, 2014, pp. 220 - 232) ด้วยเหตุนี้ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ สมาชิกในชุมชนควรเป็นผู้มีบทบาทนำในการกำหนดทิศทางการพัฒนาด้วยตนเอง ส่วนหน่วยงานภาครัฐอย่างกระทรวงวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว (Ministry of Culture, Sports and Tourism) และองค์การบริหารการท่องเที่ยวแห่งชาติเวียดนาม (Vietnam National Administration

of Tourism: VNAT) ในฐานะองค์กรที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นฐานการปรับปรุงมาตรฐานทางวัฒนธรรมในระดับครอบครัว ควรทำหน้าที่เป็นผู้ให้ความรู้ในเรื่องการอนุรักษ์และส่งเสริมประเพณีและเทศกาลในท้องถิ่น ตลอดจนการให้คำปรึกษาและถ่ายทอดกระบวนการแก่ชุมชน จนกว่าชุมชนจะสามารถพัฒนาต่อยอดวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนสู่การเป็นสถานที่ท่องเที่ยว สิ่งเหล่านี้จึงจะนับว่าเป็นการกระตุ้นชุมชนให้มีศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ดี จากการทำงานของกระทรวงวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว และองค์การบริหารการท่องเที่ยวแห่งชาติเวียดนาม พบว่า การส่งเสริมและกระตุ้นการท่องเที่ยวของประเทศเวียดนามนั้น ไม่ได้มุ่งเน้นเพื่อสร้างรายได้ให้กับประชาชนและประเทศชาติเท่านั้น ทว่ารัฐบาลกลับต้องการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ท่องเที่ยวสามารถบริหารจัดการตนเองและเป็นผู้รับผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน ดังนั้น แม้การท่องเที่ยวจะเป็นฐานการผลิตรายได้ที่สำคัญให้กับประเทศ และเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถฟื้นฟูสภาพปัญหาเศรษฐกิจของชาติได้ค่อนข้างเร็ว แต่รัฐบาลกลับตระหนักและให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืนมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เพราะฉะนั้น กระบวนทัศน์ในการพัฒนาของรัฐบาลเวียดนามจึงมุ่งการรักษาสมดุลของทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของชาติมากกว่ารายได้ รัฐบาลร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของชาติจึงรณรงค์อย่างเข้มงวดเพื่อกำหนดทิศทางของประเทศผ่านการกำหนดนโยบายต่าง ๆ และสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนภายใต้การควบคุมและการจัดการของรัฐบาล

และองค์กรพัฒนาเอกชนอย่างองค์กร HITT¹⁰ และองค์กร REACH¹¹ ควบคู่ไปกับการปรับปรุงภาพทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ และการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางนิเวศวิทยาอันเป็นสมบัติของชาติ ภายใต้งานเหล่านี้ ด้วยเหตุนี้ สถานภาพของการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์จึงไม่ใช่แค่การมุ่งสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เฉกเช่นรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอื่น ๆ ในทางกลับกัน กลับเป็นเครื่องมือในการปลูกจิตสำนึกให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ให้รักและหวงแหนวัฒนธรรมชนเผ่าของตนซึ่งเป็นมรดกตกทอดจากรุ่นสู่รุ่นในท้องถิ่น โดยนัยนี้ การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์จึงมีสถานภาพในฐานะกลไกการรักษา อนุรักษ์ และสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมของชนเผ่าตนเอง

การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์: การอนุรักษ์ และการสืบทอดวัฒนธรรมชนเผ่าผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว

ความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศเวียดนาม นับว่าเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่ล้ำค่าที่ได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นมาอย่างช้านาน เช่น ภาษา เครื่องแต่งกาย อาหาร สถาปัตยกรรมบ้านเรือน ขนบธรรมเนียมประเพณี เครื่องดนตรี

¹⁰HITT ย่อมาจาก High Impact Tourism Training for the Information Sector เป็นองค์กรการพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศ ภารกิจหลักของ HITT ได้แก่ การจัดฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มทักษะในการจ้างงานจากแรงงานนอกระบบ ร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชนในท้องถิ่นที่ชื่อว่า REACH เพื่อผลิตบุคลากรที่สอดคล้องกับความต้องการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศเวียดนาม และก่อให้เกิดการจ้างงานที่เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ หลักสูตรการฝึกอบรม อาทิ การบริการอาหารและเครื่องดื่ม การฝึกอบรมผู้ประกอบการโฮมสเตย์ (Homestay) และมีคัคเทกท้องถิ่น

¹¹เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนในท้องถิ่นของประเทศเวียดนาม ตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 2004 (พ.ศ. 2547) ดำเนินงานการฝึกอบรมวิชาชีพ การพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพ การให้คำแนะนำในการประกอบอาชีพ รวมถึงการจัดหางานที่เหมาะสมสำหรับเยาวชนผู้ด้อยโอกาสในประเทศเวียดนาม เพื่อสร้างโอกาสในการจ้างงานและเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเวียดนามอีกด้วย ทั้งนี้ REACH ในปัจจุบันมีสำนักงานตั้งอยู่ที่กรุงฮานอย เวียดนาม

ศิลปะการแสดง ตลอดจนพิธีกรรมและความเชื่อ ความหลากหลายดังกล่าว นำไปสู่จุดเริ่มต้นความสนใจของรัฐบาลเวียดนามและหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้ามาพัฒนาและศึกษาต่อยอดทุนดังกล่าวไปสู่การเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์โดยเฉพาะ ทั้งนี้ เมื่อการท่องเที่ยวแพร่กระจายเข้าไปยังชุมชนชาติพันธุ์ สิ่งหนึ่งที่ชุมชนได้รับนอกเหนือจากงานและรายได้ คือชุมชนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่จะพัฒนาต่อยอดคุณค่าทางวัฒนธรรมของตนเองเพื่อตอบสนองความต้องการเสพคุณค่าวัฒนธรรมชนพื้นเมืองของนักท่องเที่ยว ขณะเดียวกัน ชาวบ้านยังเกิดความพยายามที่จะทำความเข้าใจและตระหนักถึงบทบาทสำคัญของตนเองในการวางแผนและอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมที่มีคุณค่าเหล่านั้นผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวอีกด้วย เช่น การสืบสานการละเล่นพื้นบ้าน การฟ้อนรำ ศิลปะการแสดงดนตรีพื้นเมือง กิจกรรมการทอผ้าพื้นเมือง และการทำนา เนื่องจากปัจจุบัน กลุ่มชาติพันธุ์บางส่วนขาดการเรียนรู้และสืบทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน เพราะเข้าไปพึ่งพาระบบอุตสาหกรรมในเขตเมืองมากขึ้น ซึ่งนี่อาจจะสาเหตุที่ทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมของชนเผ่าอาจสูญหายไปในอนาคต ดังนั้น หน้าที่การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ทางไกลในชนบทและสร้างพลังขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในท้องถิ่น ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ รัฐบาลจึงส่งเสริมและกระตุ้นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ขึ้นมาเพื่อช่วยสืบทอดวัฒนธรรมต่าง ๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์นั่นเอง อย่างไรก็ตามที่เห็นได้ชัดคือ หมู่บ้านปอมกุง (Pom Coong) อำเภอมายเจิว (Mai Châu) จังหวัดฮว่าบิ่งห์ (Hòa Bình) เป็นหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ไทขาว ซึ่งเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนได้สะท้อนให้เห็นถึงการสืบทอดวัฒนธรรมชนเผ่าได้เป็นอย่างดี เช่น กิจกรรมการทำนา อาชีพหลักของชาวไทขาว

โดยชาวบ้านจะเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมาร่วมเรียนรู้วิธีการปลูกข้าวทำนาร่วมกับตนเอง หนึ่งเดียวกัน เมื่อถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยว ชาวบ้านก็จะให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้วิธีการเก็บเกี่ยวด้วย ดังนั้น กิจกรรมการเรียนรู้วิธีการปลูกข้าวและเก็บเกี่ยวผลผลิตนั้น ถือเป็น กิจกรรมที่สะท้อนให้เห็นการมุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวเกิดเรียนรู้ หนึ่งเดียวกันชาวบ้านก็ได้สืบทอดวิธีการทำนาแบบดั้งเดิมของตนผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว ทำนาร่วมกับ กิจกรรมลักษณะนี้จะส่งผลทำให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงประสบการณ์จริงจากรูปแบบการท่องเที่ยวชาติพันธุ์โดยตรง ดังภาพประกอบ 3 และ 4

ภาพประกอบ 3 - 4 นักท่องเที่ยวชาวอเมริกันกำลังปลูกริ่ข้าวในชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทขาว หมู่บ้านปอมกอง (ซ้าย) และกิจกรรมการเก็บเกี่ยวข้าวของนักท่องเที่ยวชาวฝรั่งเศส (ขวา)

ที่มา: Marvelous Hotel, 2016

นอกจากนี้ กิจกรรมที่สะท้อนถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมชนเผ่าของชาวไทย ได้เป็นอย่างดีอีกประการคือ กิจกรรมการฟ้อนรำ เพราะเมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามา ในชุมชน สิ่งหนึ่งที่กลุ่มชาติพันธุ์ไทขาวนิยมปฏิบัติอย่างเป็นธรรมเนียมอยู่เสมอ คือการ แสดงการต้อนรับขับสู้ผู้มาเยือนผ่านการฟ้อนรำ โดยระหว่างการแสดง ก็จะมีบริการอาหาร และเหล้าพื้นเมืองให้แก่นักท่องเที่ยว เนื่องจากการแสดงฟ้อนรำถือเป็นการต้อนรับและ สร้างขวัญกำลังใจให้กับผู้มาเยือน หนึ่งเดียวกัน การให้ลิ้มรสอาหารพื้นเมือง และการ

ดื่มเหล้าร่วมกันถือเป็นการผูกมิตรที่ตีระหว่างเจ้าบ้านกับนักท่องเที่ยวตามคตินิยมของชาวไทยชาวดอย หนึ่ง การฟ้อนรำในแต่ละครั้ง สิ่งสำคัญอีกประการคือการเชื้อเชิญนักท่องเที่ยวให้เข้ามามีส่วนร่วมในการการแสดงทุกครั้งหลังมีอาหาร ซึ่งกิจกรรมนี้ ได้เข้ามาซึ่งความสุข ความอบอุ่น ตลอดจนความประทับใจในกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีโอกาสเข้าไปสัมผัสและเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทขาว ดังภาพประกอบ 5 และ 6

ภาพประกอบ 5 - 6 ภาพการฟ้อนรำของชาวไทยชาวดอยในงานเลี้ยงต้อนรับคณาจารย์และนักศึกษาจากคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร (ซ้าย) และภาพคณาจารย์และนักศึกษากำลังรับประทานอาหารพื้นเมืองเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2558 (ขวา)
ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้เขียน, วันที่ 25 ธันวาคม 2558

อภิปรายผล

บทความเรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ในเวียดนาม: พัฒนาการและสถานภาพในปัจจุบัน” สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ประเด็นพัฒนาการของการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ (ethnic tourism) ในประเทศเวียดนาม แม้จะพบว่ารูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ จะเป็นการ

เที่ยวชมความเป็นอยู่ของชนพื้นเมือง การเยี่ยมชมบ้านเรือน หมู่บ้าน รวมทั้งศึกษา ประเพณีวัฒนธรรมและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่มีความแปลกตาหรือแปลกใหม่ไปจาก วัฒนธรรมของผู้มาเที่ยว โดยผู้เข้าไปเยี่ยมชมสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมหรือปฏิสัมพันธ์ กับคนในพื้นที่ทั้งผ่านการใช้ชีวิตแบบคนพื้นเมืองในช่วงระยะเวลาหนึ่ง หรืออาจเข้าไป เพื่อวัตถุประสงค์บางอย่างในช่วงเวลายาวหรือสั้นก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความประสงค์ของ ผู้เข้าไปเยี่ยมชมและเจ้าของพื้นที่นั้น ๆ ก็ตาม แต่นั่นไม่ได้หมายความว่ารูปแบบการ ท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์นั้นจะมีพัฒนาการเกิดขึ้นจากการจัดการของชนพื้นเมือง ซึ่งข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับข้อค้นพบของ Fast (2011) ที่พบว่าการท่องเที่ยวไม่ใช่ กิจกรรมหลักของชนพื้นเมือง ดังนั้นการท่องเที่ยวในประเทศเวียดนามจึงไม่มีความสัมพันธ์ กับวิถีชีวิตประจำวันของกลุ่มชาติพันธุ์ เนื่องจากวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ นั้นจะยึดโยงอยู่กับการหาของป่า การทำไร่ไถนา ตลอดจนการพืชสมุนไพรเป็นส่วนใหญ่ ในทางกลับกันกลับพบว่าพัฒนาการการท่องเที่ยวดังกล่าวเกิดขึ้นจากเหตุผลทาง เศรษฐกิจของชาติต่างหาก ดังข้อค้นพบในงานศึกษาของ Bee (2008, p. 83) ที่ระบุว่า การปฏิรูปเศรษฐกิจโดยเมื่อยในเวียดนามนั้นถือเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานของสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ดังนั้นโฉมหน้าการ ท่องเที่ยวของประเทศเวียดนามในช่วงแรกจึงเน้นไปที่รูปแบบการท่องเที่ยว อันมีฐาน จากทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมเป็นฐานหลักสำคัญของกิจกรรมการท่องเที่ยว แทนที่จะเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวในเมือง (urban tourism) โดยนัยนี้การท่องเที่ยว เชิงชาติพันธุ์ในประเทศเวียดนามจึงเกิดขึ้นจากผลของเศรษฐกิจโดยตรงนั่นเอง

2. ประเด็นสถานภาพของการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ในประเทศเวียดนาม พบว่าสถานภาพของการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์นั้นไม่เพียงแต่เป็นกิจกรรมที่ตอบสนอง วัตถุประสงค์ของผู้มาเยือนที่เข้ามาเยี่ยมชมบ้านเรือน ชมวิถีชีวิต การร่วมฟ้อนรำหรือ ร่วมการแสดงต่าง ๆ ตลอดจนการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในพิธีกรรมสำคัญ ๆ ร่วมกับคนใน

พื้นที่แต่เพียงด้านเดียวเท่านั้น ดังคำนิยามของ McIntosh & Goeldner (1990, pp. 139 - 140) รวมไปถึงข้อเสนอของ Weiler (1984, p. 74) ที่กล่าวว่าการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์คือรูปแบบการท่องเที่ยวที่ผู้มาเยือนมุ่งเน้นการเสาะแสวงหาประสบการณ์โดยตรงอย่างถ่องแท้ และบางครั้งผู้ที่เข้าไปในพื้นที่ของชนพื้นเมืองจำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้คนที่มีพื้นฐานทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมแตกต่างจากของตนเท่านั้น ในทางกลับกันกลับพบว่าการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ นั้นมีสถานภาพเพื่อการอนุรักษ์และการสืบทอดวัฒนธรรมชนเผ่าผ่านรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่ง McIntosh & Goeldner (1990) ระบุตัวอย่างรูปแบบกิจกรรมของการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ในคำนิยามไว้คือ การร่วมฟ้อนรำหรือร่วมการแสดงต่าง ๆ และพิธีกรรมการเซ่นไหว้บรรพบุรุษของชนพื้นเมือง ดังนั้นจึงอธิบายได้ว่าสถานภาพของการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ไม่ใช่เพียงรูปแบบกิจกรรมที่มุ่งสร้างความบันเทิงของผู้มาเยือนเท่านั้น ในทางกลับกันคือการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชนเผ่าผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวด้วยนั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ผลการศึกษานี้ ส่วนหนึ่งได้จากการทบทวนวรรณกรรม การสำรวจ และสังเกตการณ์ในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์จริง ซึ่งการศึกษารั้งนี้ ผู้เขียนให้ความสนใจเกี่ยวกับพัฒนาการของ และสถานภาพของการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ในช่วงปี ค.ศ. 1986 - 2016 เท่านั้น ดังนั้น เพื่อให้การศึกษาพัฒนาการการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ในเวียดนามไม่เหือดแห้งจนเกินไป ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการปรับตัวของรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์และสถานภาพภายหลังปี ค.ศ. 2016 ด้วย
2. ที่ผ่านมานักวิชาการมักให้ความสนใจศึกษาการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ในมิติรูปแบบกิจกรรม การปรับตัวของชนพื้นเมืองภายใต้บริบทการท่องเที่ยว

และผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนชาติพันธุ์เป็นส่วนใหญ่ กระทั่งองค์ความรู้ดังกล่าวมีจำนวนมาก แต่ในทางกลับกันองค์ความรู้เกี่ยวกับการรักษาอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของชนพื้นเมืองภายใต้บริบทการท่องเที่ยวกลับมีผู้ให้ความสนใจศึกษาน้อยมาก ทั้ง ๆ ที่อัตลักษณ์ชาติพันธุ์คือทุนที่มีความสำคัญในบริบทการท่องเที่ยว ดังนั้น การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาประเด็นดังกล่าวด้วย

3. ด้วยรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์มีลักษณะคล้ายกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม บ่อยครั้งการนำเสนอเนื้อหาจึงมีลักษณะเป็นเนื้อเดียวกันจนแยกไม่ขาดว่าความเหมือนและความต่างของการท่องเที่ยวทั้งสองดังกล่าวคืออะไร ทั้ง ๆ ที่มีความแตกต่างกันในบางประเด็น ดังนั้น การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาในประเด็นที่ว่าด้วย “ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” เพื่อเติมเต็มองค์ความรู้ที่ขาดหายไปนั่นเอง

References

- Bee, Ng. (2008). *Tourism and Economic Development in Vietnam*. (Unpublished master's thesis). University of Birmingham.
- Boonyasarit, A. (2015). *Creative tourism in Southeast Asia*. Department of History, Faculty of Social Sciences, Naresuan University. [In Thai]
- Duc, T. B. (2009). *Tourism Industry Responses to the Rise of Sustainable Tourism and Related Environmental Policy Initiatives: The Case of Hue City, Vietnam*. (Unpublished doctoral dissertation). Auckland University of Technology.
- Fast, Christian. 2011. *Roles and Identities among Hmong Women in Sa Pa, Vietnam*. M.A. (Global Studies), Gothenburg University. Gothenburg: Sweden.

- Heinemann, B. (1995). Tourism development in Vietnam. *Journal of Tourism Management*, 16(4), 315-325.
- Kasetsiri, C. (1997). *Cultural Tourism*. Bangkok: The Thailand Research Fund (TRF).Thammasart University. [In Thai]
- Kosol, O., & Suttawet, C. (2014) . Sustainable Tourism Management for Supporting ASEAN Economics Community. *Journal of Politics and Governance*, Vol.4 No.1, pp. 220-232. [In Thai]
- Marvellous Hotel. (2016) . *Mai Chau Hill Tribe Village*. Retrieved from:<http://www.hanoimarvelloushotel.com/tours-information/mai-chau-tour/mai-chau-hill-tribe-village.htm>
- McIntosh, R., & Goeldner, C. (1990) . *Tourism Principle: Practices and Philosophies*. (5thed). New York: John Wiley & Sons.
- Ministry of Culture Sports and Tourism. (2008). *Master plan on Viet Nam tourism development to 2020*. Hanoi.
- Ministry of Culture, Sports and Tourism. (2006). *International visitors to Vietnam in December and 12 months of year 2006*. Retrieved from: <http://vietnamtourism.gov.vn/english/index.php/items/6718>
- Ministry of Culture, Sports and Tourism. (2007). *International visitors to Vietnam in December and 12 months of year 2007*. Retrieved from: <http://vietnamtourism.gov.vn/english/index.php/items/1264>

- Ministry of Culture, Sports and Tourism. (2008). *International visitors to Vietnam in December and year 2008*. Retrieved from: <http://vietnamtourism.gov.vn/english/index.php/items/1257>.
- Ministry of Culture, Sports and Tourism. (2009). *International visitors to Vietnam in December and year 2009*. Retrieved from: <http://vietnamtourism.gov.vn/english/index.php/items/2096>.
- Ministry of Culture, Sports and Tourism. (2011). *International visitors to Vietnam in December and 12 months of 2011*. Retrieved from: <http://vietnamtourism.gov.vn/english/index.php/items/4286>
- Ministry of Culture, Sports and Tourism. (2012). *International visitors to Vietnam in December and 12 months of 2010*. Retrieved from: <http://vietnamtourism.gov.vn/english/index.php/items/5425>.
- Ministry of Culture, Sports and Tourism. (2013). *International visitors to Viet Nam in December and 12 months of 2013*. Retrieved from: <http://vietnamtourism.gov.vn/english/index.php/items/6709>.
- Ministry of Culture, Sports and Tourism. (2014). *International visitors to Viet Nam in December and 12 months of 2014*. Retrieved from: <http://vietnamtourism.gov.vn/english/index.php/items/8149>.
- Ministry of Culture, Sports and Tourism. (2015). *International visitors to Viet Nam in December and 12 months of 2015*. Retrieved from: <http://vietnamtourism.gov.vn/english/index.php/items/9968>.

- Ministry of Culture, Sports and Tourism. (2005). *International visitors to Vietnam in December and 12 months of year 2005*. Retrieved from: <http://vietnamtourism.gov.vn/english/index.php/items/358>.
- Ministry of Culture, Sports and Tourism. (2010). *International visitors to Vietnam in January of year 2010*. Retrieved from: <http://vietnamtourism.gov.vn/english/index.php/items/2220>.
- Smith, V. (1989). *Hosts and Guests: The Anthropology of Tourism*. University of Pennsylvania Press, Philadelphia: United States of America.
- Ton Van Trang. (2012). The Minority Ethnic Language Television Channel (VTV5) and Preservation of Minority Ethnic Cultures in Vietnam. *Journal of Mekong Societies*. 8(2), pp. 95-120. [in Thai]
- Tran, N. T., & Reid, A. (2006). “Viêt Nam: Borderless Histories”. *Asian Folklore Studies*, 66(1/2) , Narratives and Rituals in Asian Folk Religion and Culture. Nanzan University.
- Van, T. Nh. (2015). Vietnam’s Tourism Branding. *Proceedings of the Second Asia-Pacific Conference on Global Business, Economics, Finance and Social Sciences (AP15Vietnam Conference)*, 10-12 July, Danang: Vietnam.
- Weiler, B. (1984). *Ethnic Tourism, the State and Cultural Change in Southeast Africa*. Colin Michael Hall, (eds.). *Annals of Tourism Research* 11(3).
- World Bank. (n.d.). *Vietnam GDP 1985-2017*. Retrieved from: <http://www.tradingeconomics.com/vietnam/gdp>.